Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2026-0000108610

Datum
5 maart 2026

Opgesteld door
[redacted]

Samengewerkt met

Bijlage(n)
22

Aan Minister van BZK
Van Team Verkiezingen

nota

Kamerbrief evaluatie verkiezingen en inzet weerbare democratische rechtsstaat

Aanleiding

- In de Kamerbrief omschrijft u uw inzet op de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat. Daarnaast evalueert u de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 2025 en de gemeenteraadsverkiezingen in 2026.
- In het PO DGOBDR op 22 juni jl. heeft u de concept Kamerbrief evaluatie verkiezingen en inzet weerbare democratische rechtsstaat besproken. Naar aanleiding van het overleg is uw inzet op de weerbare democratische rechtsstaat aangevuld met enkele lopende trajecten.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om:

- in te stemmen met de Kamerbrief inclusief alle bijlagen,
- de Kamerbrief en het afschrift aan de Eerste Kamer te ondertekenen en verzenden.

Kern

Inzet weerbare democratische rechtsstaat

- De Nederlandse democratische rechtsstaat is robuust en veerkrachtig. Dat de verkiezingen naar tevredenheid zijn verlopen, getuigt daarvan. Maar anno 2026 staat de democratische rechtsstaat ook onder druk. Versterking en onderhoud is nodig.
- Als instituties onder druk komen te staan, raakt dat direct het vertrouwen in de democratie. Daarom wordt gewerkt aan nieuwe wetgeving voor politieke partijen, om verkiezingen veilig, toegankelijk en betrouwbaar te houden en om bestuurders beter te ondersteunen. Onder meer door het moderniseren van regels omtrent opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten, door het versterken van het tweekamerstelsel, en door invoering van constitutionele toetsing van wetten aan de Grondwet.
- Als de overheid zich dienstbaar, mensgericht en responsief opstelt richting burgers en laat zien dat het leert van het eigen handelen, ervaren burgers de rechtsstaat als effectief en versterkt dit het vertrouwen in instituties.
- Daarnaast wordt ruimte gemaakt voor maatschappelijk initiatief, onder meer door een Gemeenschapsfonds, inzet op het demonstratierecht en financiële steun voor ProDemos.

Evaluatie verkiezingen

- De gemeenteraadsverkiezingen zijn eerlijk, transparant en controleerbaar verlopen. Concrete vermoedens van het ronselen van stemmen in de

gemeente Gorinchem vormen hierin een uitzondering. Nader onderzoek naar het volmachtstelsel is nodig om goed te kunnen onderdelen of aanvullende maatregelen nodig zijn. Op 24 juni werd bekend dat er aanhoudingen zijn verricht in het onderzoek naar stemfraude in Gorinchem.
- In aanloop naar de verkiezingen maakten kiezers meer gebruik van AI-stemhulpen. Er wordt onderzocht hoe democratische waarden beter verankerd kunnen worden in AI-toepassingen.
- Een wetsvoorstel voor landelijke invoering van het nieuwe stembiljet wordt voorbereid, naar aanleiding van de evaluatie van de experimenten tijdens de gemeenteraadsverkiezingen.

Weerbaarheid verkiezingsproces
- Er is geen duidelijk bewijs voor grootschalige or doorslaggevende beïnvloeding van buitenaf van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen.
- Einde dit jaar wordt de Kamer nader geïnformeerd over de voortgang op het wetgevingstraject en de oprichting van de organisatie die buitenlandse inmenging detecteert (FIMI).
- Uitgebreide resultaten van de pilot FIMI detectie tijdens de gemeenteraadsverkiezingen worden in het najaar verwacht. De pilot wordt intussen voortgezet richting de volgende verkiezingen.

Bedreiging en intimidatie in campagnetijd
- In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen was er een toename van bedreiging en intimidatie richting politieke ambtsdragers en partijvrijwilligers. Dat is onacceptabel.
- Vanuit het programma Weerbaar Bestuur wordt doorlopend ingezet op goede preventie, reactie en nazorg bij bedreiging en intimidatie richting decentrale politieke ambtsdragers. Daarnaast worden, in samenspraak met betrokkenen, extra acties uitgevoerd om politieke partijen in campagnetijd te ondersteunen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Motivering
In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Reactie op adviezen aan BZK – TK25	Hierin reageert u op de adviezen uit bijlagen 5 t/m 9.
2	Reactie op adviezen aan BZK – GR26	Hierin reageert u op de adviezen uit bijlagen 11 t/m 14.
3	Update Verkiezingsagenda 2030	
4	Evaluatieadvies Kiesraad – TK25, met bijlagen: a. Data-analyse verkiezingsuitslagen b. Rapportage focusgroepen c. Vragenlijsten gemeenteambtenaren	

	d. Vragenlijst vrijwilligers e. Meting stemlokalen	
5	Evaluatieadvies gemeente Den Haag – TK25	Inzake kiezers buiten Nederland
6	Rapport Meldpunt Onbeperkt Stemmen – TK25	Door Ieder(in)
7	Rapport OVSE – TK25	Internationale waarnemer
8	Rapport Democracy Volunteers – TK25	Internationale waarnemer
9	Kiezersonderzoek – TK25	Door IPSOS I&O, in opdracht van BZK
10	Evaluatieadvies Kiesraad – GR26, met bijlagen: a. Focusgroepen projectleiders b. Vragenlijst gemeenteambtenaren c. Steekproef toegankelijkheid d. Meting stemlokalen	
11	Evaluatieadvies NVVB – GR26	
12	Rapport Meldpunt Onbeperkt Stemmen – GR26	Door Ieder(in)
13	Rapport Verstoord Speelveld – GR26	Door Justice for Prosperity
14	Rapport Effectmeting Campagne – GR26	
15	Kiezersonderzoek – GR26	Door IPSOS I&O, in opdracht van BZK
16	Rapport Gehinderde Vertegenwoordiging – GR26	Door Van der Kolk
17	Beleidsanalyse experimenteren met een nieuw stembiljet	
18	Evaluatie experimenten nieuw stembiljet – GR26	Door OSAGE, een onafhankelijke evaluatie van de experimenten tijdens de GR26
19	Evaluatie stemmen met een nieuw stembiljet. Rapportage kwalitatief onderzoek	Door MARE
20	Gedragswetenschappelijk onderzoek naar het nieuwe stembiljet	Door TheRevolution